

Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94)

(Dnr U2017/00057/S)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig huvudsakligen positiv till betänkandets bedömningar och förslag. Mot bakgrund av att ungas inflytande är en viktig prioritering i ungdomspolitiken och att barn enligt barnkonventionen ska få komma till tals i frågor som rör deras liv skulle vi dock ha velat se att elevers delaktighet och inflytande hade fått ett större utrymme i betänkandets bedömningar och förslag.

Nedan kommenterar vi några av förslagen i den ordning som de förekommer i betänkandets sammanfattning.

Det behövs en enhetlig definition av problematisk frånvaro

Vi delar utredarens uppfattning om att både giltig och ogiltig frånvaro kan få negativ inverkan på elevens förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål och att det därför är viktigt att kartlägga, analysera och följa upp all frånvaro på individ- och gruppnivå.

Hemkommunens ansvar för skolplikten behöver tydliggöras

Vi vill särskilt inskräpa vikten av att hemkommunen tar det yttersta ansvaret för att ingen enskild elev drabbas av negativa konsekvenser i övergångarna mellan olika aktörers ansvar, exempelvis mellan den enskilda eller kommunala huvudmannens, hemkommunens och hälso- och sjukvårdens ansvar.

Kunskap om riskfaktorer för problematisk frånvaro

Det är viktigt att den kunskap som alla aktörer ska ha om riskfaktorer för problematisk frånvaro utgår från aktuell forskning om bredden av riskfaktorer. Se vidare under rubriken *Mer forskning om frånvaro behövs* nedan.

Stärk elevskyddsombuden

Elevorganisationerna bedriver utbildning av elevskyddsombud och bör involveras i framtagning och spridning av utbildningsmaterial.

Elevernas delaktighet i arbetet med att förebygga frånvaro och främja närvaro är av stor vikt. Vi ser att **elevrådets roll i det förebyggande och främjande arbetet behöver stärkas**. Rektor bör se till att elevråden får information om den analys som görs av frånvaron på skolnivå och involvera elevråden i arbetet med att hitta åtgärder för att främja närvaro och förebygga frånvaro på grupp- eller skolnivå.

Ge lärarna en god tillgång till elevhälsans kunskap och Förtydliga elevhälsans främjande och förebyggande arbete

Vi vill inskräpa vikten av att rektor tillsammans med elevhälsan *ska* utveckla arbetssätt och en organisation både för att ge lärarna tillgång till kunskap om bemötande och för att elevhälsan ska arbeta förebyggande.

Homo-, bi- och transsexuella ungdomar och deras utsatthet har tagits upp i utredningen. Vår studie *Stödjande och stärkande – Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer* från 2016 visar bland annat att flera ungdomar i enkätstudien upplever att hbtq-frågor inte synliggörs i samma utsträckning i grundskolan som i gymnasiet.

Myndighetens ser inga tecken på att hbtq-personers utsatthet i skolan minskar. Den psykiska ohälsan och suicidantalet bland unga hbtq-personer är fortsatt högt och hälsosituationen har inte förbättrats under de senaste tio åren. I det sammanhanget vill vi betona vikten av att skolorna får fortsatt stöd i sitt arbete mot kränkningar, trakasserier och diskriminering och av att Skolverket kommer ut med nya allmänna råd för det arbetet.

Myndigheten vill betona vikten av att tillsätta en särskild utredare för att föreslå hur elevhälsans främjande, förebyggande samt åtgärdande arbete kan konkretiseras. Vi ser en möjlighet att förbättra ungas psykiska hälsa genom att elevhälsan görs mer tillgänglig för eleverna och arbetar med tidiga insatser som ett komplement till det arbete som görs av första linjens psykiatri och barn- och ungdomspsykiatri. Det är även viktigt att den särskilda utredaren har ett tydligt

fokus på att stärka ett normkritiskt förhållningssätt inom elevhälsan i syfte att skapa en tryggare skolmiljö för alla elever, inklusive hbtq-personer. Även mångfaldsperspektivet i övrigt behöver stärkas då ungdomar i olika åldrar, av olika kön eller könsidentitet, etnicitet och med olika funktionsvariationer kan ha olika behov av förebyggande och främjande åtgärder.

Systematiskt kvalitetsarbete och forskning

Myndigheten anser att kartläggning, analys och förebyggande av frånvaro bör ingå som en obligatorisk del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Mer forskning om frånvaro behövs

Regeringen bör säkerställa att lämpliga aktörer på skolområdet (exempelvis Skolverket, Skolinspektionen eller Skolforskningsinstitutet) aktivt verkar för att öka kunskapen om bredden av riskfaktorer för problematisk frånvaro och framgångsfaktorer för att främja närvaro.

Övriga kommentarer

Myndigheten är positiv till att utredningen fört **samtal direkt med ungdomar** som har egen erfarenhet av frånvaro, även om vi **saknar en redogörelse** för dessa samtal på samma sätt som samtalen med rektorer återges i bilaga 4. Vi konstaterar att utredningen tagit del av andra studier där ungdomars egna röster återges, exempelvis *10 orsaker till avhopp* (Temagruppen unga i arbetslivet 2013). Därmed har ungdomarnas syn på faktorer som mobbning och brist på pedagogiskt stöd och deras betydelse för frånvaron blivit tydliggjorda.

Myndigheten konstaterar att det **saknas en uttalad konsekvensanalys för civilsamhällets aktörer**, men att den konsekvensanalys som har gjorts för företag även gäller för de fall när en idéburen organisation är huvudman för en fristående skola.

Avslutningsvis vill myndigheten betona att de förslag som lämnas i detta betänkande även bör införas i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, där det är juridiskt möjligt.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Handläggare Ylva Bodén har varit föredragande. Avdelningschef Pontus Ekstedt har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Ylva Bodén
handläggare